

Dag Nederland, met je regels en drukte

Tweeduizend gulden premie kreeg je in de jaren vijftig om de dreigende werkloosheid in het 'overvolle' Nederland te ontvluchten. Nu vertrekken emigranten meestal om een luxeprobleem, op zoek naar een prettige omgeving.

Door alle maatschappelijke en politieke rumoer van de afgelopen maanden lijkt het of er alleen maar mensen Nederland binnentrekken. Toch verlaten jaarlijks tienduizenden ons land. Ze krijgen een baan in het buitenland, gaan er studeren of volgen hun geliefde. De laatste tijd emigreren ook steeds meer mensen omdat ze de ruimte zoeken. Het kleine, dichtbevolkte Nederland benauwt hen en de duizenden regels, voorschriften en verordeningen verstikken hun gedachten.

De luxemigrant heeft zijn intrede gedaan. "Vooraf emigranten uit de randstad zijn op zoek naar ruimte, rust en veiligheid. Ze vinden het hier te druk, te vol en ze ontmoeten te veel agressie", zegt emigratieconsulent Paul Hiltmann uit Zoetermeer. Hij richt zich op Canada, Australië en Nieuw-Zeeland, grote landen met veel minder mensen per vierkante kilometer. Ruimte en rust moeten daar te vinden zijn; waar je in Nederland gemiddeld 468 mensen op zo'n perceeltje tegenkomt, zijn dat er bijvoorbeeld in Nieuw Zeeland veertien en in Canada drie.

Vorig jaar verlieten ruim 63.000 mensen Nederland, daaronder bevonden zich ook buitenlanders die bijvoorbeeld na afloop van een studie of baan weer vertrokken. Waarschijnlijk ligt het emigratiecijfer in werkelijkheid hoger omdat niet iedereen de moeite neemt om zich uit te schrijven uit het bevolkingsregister. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) vermoedt dat bijna 82.000 personen emigreerden.

Hiervan hielp Hiltmann er enkele tientallen de oceaan over. "Mijn klanten zijn typisch mensen die het hebben gemaakt in Nederland. Emigreren is natuurlijk ook een avontuur waar je lef voor moet

hebben.", Hij bekijkt met zijn cliënten of ze voldoen aan de migratie-eisen. Deze eisen verschillen per land en zijn afhankelijk van de persoonlijke situatie van de emigrant. Zaken als

opleiding, talenkennis, financiële middelen en ervaring in het bedrijfsleven worden allemaal meegewogen. Net als het al dan niet hebben van familie of een geliefde in het emigratieland. Pas als iemand voldoet aan de eisen, vraagt de consulent een visum voor hem aan. Ook helpt hij met het afhandelen van de zaken - belastingen, (sociale) verzekeringen - in Nederland.

Grenzen

Over verhuizingen naar Frankrijk, Italië of Portugal bekommert Hiltmann zich niet. "Europa is voor mij doorhet wegvallen van de grenzen gewoon binnenland geworden." Desalniettemin zijn de lidstaten van de Europese Unie verreweg de belangrijkste emigratielanden voor Nederlanders, zo blijkt uit cijfers van het CBS. Vooral Duitsland en België zijn populair, zeker bij de inwoners van grensprovincies, vanwege het mildere belastingklimaat en de doorgaans goedkopere woningen. Meer dan een kwart van de emigranten kiest voor de zuider- en oosterburen. Overigens waren België en Duitsland (plus de Verenigde Staten) voor de Eerste Wereldoorlog, toen Nederland nog een emigratieoverschot had, ook al grote trekkers.

Recente gegevens van het CBS tonen aan dat er in de eerste vier maanden van dit jaar meer mensen zijn geëmigreerd (29.000) dan in dezelfde periode vorig jaar (26.000). Oplopende cijfers die Frans Buysse van het in Culemborg gevestigde Buysse Immigration Consultancy niet verbazen. "Het afgelopen half jaar heb ik de belangstelling om te vertrekken met vijftien procent zien stijgen."

Amerika, traditioneel een geliefd emigratieland, is daarbij overigens een steeds minder gewilde bestemming. "Als ik kijk naar de periode van september 2000 tot maart 2001 en van september 2001 tot maart van dit jaar, dan is de belangstelling voor Amerika met een kwart gedaald. Mensen hebben Ba de aanslagen schroom gekregen om daar naartoe te gaan", weet de Gelderse

emigratieconsulent. Het is ook lastiger om te emigreren naar het land van Uncle Sam. De VS laten potentiële emigranten sinds 11 september wat meer links liggen.

Opmars

Nieuw-Zeeland daarentegen is in opmars. In 2000 verhuisden 459 mensen erheen, in 2001 waren dat er 527. Buysse: "In mijn klantenkring kan het land zich inmiddels meten met de toppers Canada en Australië. Door 11 september heeft het zelfs nog een impuls gekregen omdat het gezien wordt als een veilig gebied."

Momenteel bestaat de hoofdmoot van de in Nederland geboren emigranten - ook wel expats genoemd - uit dertigers. Drie jaar geleden voerden de twintigers nog de boventoon. Jongeren in de leeftijd van 10 tot 20 jaar, zo blijkt uit CBS-cijfers, gaan betrekkelijk weinig de grens over. Er emigreerden vorig jaar bijna tweeënhalve keer (7640 personen) zoveel 0- tot 9-jarigen; grotendeels de leeftijdsgroep van de kinderen van dertigplussers.

De puberteit lijkt niet zo'n briljant moment om met kinderen te gaan zeulen. "Bij mijn klanten dring ik er altijd op aan om kinderen boven de 13 jaar te betrekken in de beslissing om te emigreren. Pubers proberen een plekje te veroveren, zijn net bezig met vriendjes en vriendinnetjes. Een verhuizing naar een ander land kan hun bestaan op zijn kop zetten. Zoiets kan vervelende gevolgen hebben voor het hele leven", vertelt consulent Hiltemann. Cees van der Slikke (49) uit Alphen aan de Rijn vertrekt eind deze zomer naar Calgary. Zijn werkgever, de internationaal opererende verzekeringsmakelaar AON Corporation, heeft in Canada een specialist in olie- en gasverzekeringen nodig. Afgesproken is dat hij drie jaar blijft. Maar Van der Slikke wil meer en poogt met behulp van Buysse Immigration Consultancy de rest van zijn leven in het Noord-Amerikaanse land te slijten. Hij heeft het hier wel gezien.

"De kwaliteit van het leven in Nederland wordt steeds beroerder. Er wordt gezegd dat het land dichtgroeit, maar in mijn ogen is dat al het geval. Stop tien ratten in een kleine doos en ze gaan elkaar opeten. Dat is het stadium dat we in Nederland benaderen. Als je wilt recreëren, beland je eerst in de file en als je naar huis wilt, sta je er opnieuw in. Wil je een bouwkaafje kopen, zijn er 2500 gegadigden. Op die manier lukt het dus niet om grond te kopen en mocht je daar wel in slagen, dan word je geconfronteerd met ontelbare regels, verordeningen en formulieren."

Instabiliteit

En dan is er nog de politieke instabiliteit waar Nederland volgens Van der Slikke steeds meer onder gebukt gaat. De oorzaken daarvan liggen in zijn ogen in de toestroom van immigranten die niet - zoals in Canada - willen opgaan in de samenleving en de inmiddels onoplosbare problemen in bijvoorbeeld de zorg en het onderwijs. "Mijn rechtvaardigheidsgevoel komt in het gedrang als van mij wordt verwacht dat ik op tijd mijn belasting betaal, maar dat ik in het ziekenhuis maar moet zien of ik fatsoenlijk geholpen word. Daarom denk ik dat in de toekomst steeds meer Nederlanders zullen overwegen om weg te gaan."

Sociaal-demograaf Jan Latten van het CBS is er echter van overtuigd dat werk, lagere grond- en huizenprijzen nog altijd belangrijkere redenen zijn voor vertrek dan een overvolle leefomgeving in Nederland. "Het begrip 'vol' is relatief, legt hij uit. "Als je de randstad ziet als wereldstad, is het hier niet drukker dan in Londen. Maar als je vasthoudt aan de situatie van de jaren vijftig dan kun je het hier wel als erg vol ervaren."

Argument

Latten wijst erop dat het 'overvol-argument' ook al werd gebruikt toen in de jaren vijftig het inwonertal de tien miljoen passeerde. Kranten schreven destijds over het gevaar van overbevolking en een dreigende werkloosheidsgolf. Ongeveer 336.000 Nederlanders zochten in die jaren hun heil in Australië, Canada, Nieuw-Zeeland, Zuid-Afrika en de VS. Ze werden daartoe aangemoedigd door een vertrekpremie van de overheid van zo'n tweeduizend gulden.

Voor de sociaal-demograaf is het dus enigszins oude wijn in nieuwe zakken. Dat neemt niet weg dat Jacqueline Borsboom, medewerker van de Australische ambassade, net als de emigratiebegeleiders Buysse en Hiltemann wel degelijk vaak te horen krijgt dat Nederlandse emigranten de drukte willen ontlopen.

Al vraagt ze zich soms wel af waarom stedelingen die zich bij haar melden met de opmerking dat het te vol is, niet op het Nederlandse platteland gaan wonen. "Het gekke is namelijk dat de helft van de emigranten in Australië vervolgens in Sydney of Melbourne gaat wonen. Dat zijn miljoenensteden. Zelf heeft de in Rotterdam woonachtige Borsboom eveneens plannen om over enige tijd de weidsheid van Down Under op te zoeken.

"Ik ben ook zo iemand die het in Den Haag en Rotterdam erg druk vindt. Als ik mijn familie in Zuid-Limburg bezoek, heb ik dat gevoel niet maar

geen haar op mijn hoofd die er over denkt om daar te gaan wonen. Ik vind het er te saai. Bij een emigratie willen we wel concessies doen. Mijn vriend heeft nu een eigen bedrijf. Hier in Nederland zou hij niet bij de McDonald's willen werken, maar in Australië maakt het hem niet uit."

Was verhuizen in de jaren vijftig door de dreiging van een werkloosheidsexplosie voor de migranten een economische noodzaak, tegenwoordig worden de koffers veelal gepakt vanuit een luxepositie. De hoop op een fatsoenlijk belegde boterham is duidelijk anders dan de moderne wens om te gemeten van het leven in een fijne omgeving.

"Ik bespeur een toenemende ontevredenheid bij Nederlanders. Mensen vinden het hier overbevolkt. Ze willen ruimte en minder regelzucht van de overheid. Het zijn subjectieve motieven en niet meer zozeer economische criteria die de doorslag geven om te emigreren", aldus Buysse.

Uitzonderingen op het beeld van de moderne 'luxe-emigrant' vormen wellicht boeren en tuinders, al concludeerde het Landbouw Economische Instituut in mei dat het vooral de betere agrarische ondernemers zijn die de wijk nemen. Agrariërs die in eigen land al aan de rand van financiële afgrond staan, komen in principe landen als Canada niet eens binnen. De grondprijzen zijn er wel lager, maar helemaal voor niets worden de hectares nu ook weer niet weggegeven.

"Vertrekkende boeren en tuinders willen allemaal meer ruimte, voor hen is dat een economische voorwaarde. Als ze hun zoon of dochter in het bedrijf willen opnemen, moeten boeren en tuinders kunnen uitbreiden. Dat gaat door de vele claims op de beschikbare ruimte amper meer en als het lukt, kost het in dit land een vermogen met opnieuw het risico dat ze na een aantal jaren weer het veld moeten ruimen voor woningbouw of een weg", zegt Hiltemann wiens clientele voor vijftig tot zestig procent afkomstig is uit de agrarische sector.

Terugkeer

Wat de reden ook mag zijn dat tienduizenden Nederlanders liever in ,den vreemde verblijven, vroeg of laat keert uiteindelijk zo'n tweederde van de hier geboren emigranten terug naar het drukke, regelzuchtige Nederland. Het Amsterdamse Remigratie Bureau Davids helpt deze terugkeerders al tien jaar lang. Driekwart van de klanten is gepensioneerd. Zij komen vaak terug omdat ze op hun geboortegrond willen sterven, geeft medewerker Jaël Peereboom aan.

Sommigen worden ook door omstandigheden in hun nieuwe vaderland gedwongen om terug te keren. "Remigranten uit Zuid-Afrika vluchten

eigenlijk terug naar Nederland. De samenleving is daar zo gewelddadig. Ze leven er achter ramen met tralies en met een pistool onder het hoofdkussen. Over het algemeen komen senioren terug omdat voorzieningen, familie en vrienden hier in vergelijking met het emigratieland op een steenworp afstand zitten. De kleinheid van Nederland heeft voor hen dan toch ineens ook voordelen."

ANGELIQUE MULDER